ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

της 27ης Νοεμβρίου 2008

κατόπιν αιτήματος του ελληνικού Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών αναφορικά με σχέδιο νόμου σχετικά με την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και αναφορικά με σχέδιο απόφασης για την εφαρμογή του

(CON/2008/79)

Εισαγωγή και νομική βάση

Στις 18 Νοεμβρίου 2008 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) έλαβε αίτημα του ελληνικού Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών για τη διατύπωση γνώμης αναφορικά με σχέδιο νόμου σχετικά με την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης (εφεξής το «σχέδιο νόμου») και αναφορικά με σχέδιο απόφασης του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών για την εφαρμογή του σχεδίου νόμου (εφεξής το «σχέδιο απόφασης»).

Η αρμοδιότητα της ΕΚΤ για τη διατύπωση γνώμης βασίζεται στο άρθρο 105 παράγραφος 4 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και στο άρθρο 2 παράγραφος 1, τρίτη και έκτη περίπτωση της απόφασης 98/415/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1998 σχετικά με τη διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τις εθνικές αρχές για τα σχέδια νομοθετικών διατάξεων[1], καθώς το σχέδιο νόμου και το σχέδιο απόφασης αφορούν την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) και κανόνες εφαρμοστέους σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, στο βαθμό που αυτοί επηρεάζουν ουσιωδώς τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και αγορών. Η παρούσα γνώμη εκδόθηκε από το διοικητικό συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 17.5 πρώτη πρόταση του εσωτερικού κανονισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

1. Σκοπός του σχεδίου νόμου και του σχεδίου απόφασης

1.1 *Σκοπός και φύση των διατάξεων*

Στόχος του σχεδίου νόμου, σύμφωνα με την αιτιολογική του έκθεση, είναι να θωρακίσει την ελληνική οικονομία έναντι των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης μέσω της ενίσχυσης της ρευστότητας. Ειδικότερα, η διάθεση επιπλέον κεφαλαίων αναμένεται ότι θα διευκολύνει τα πιστωτικά ιδρύματα στη χορήγηση πιστώσεων σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις και

1 ΕΕ L 189 της 3.7.1998, σ. 42.

ότι θα συμβάλει στην άμβλυνση των πιέσεων στα επιτόκια χορηγήσεων. Τέλος, το σχέδιο νόμου σκοπεί στη διαφύλαξη της ορθής εφαρμογής των μέτρων στήριξης του χρηματοπιστωτικού τομέα (εφεξής τα «μέτρα στήριξης») μέσω της σύστασης Συμβουλίου Εποπτείας και προβλέπει την επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με τους όρους χρήσης των εν λόγω μέτρων στήριξης που θεσπίζει. Το σχέδιο απόφασης σκοπό έχει την εφαρμογή του σχεδίου νόμου και λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, την κεφαλαιακή επάρκεια και τη φερεγγυότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων, παράγοντες απαραίτητους ενόψει της διασφάλισης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας[2]· ειδικότερα, παραθέτει τους όρους χρήσης των μέτρων στήριξης, όπως η προμήθεια την οποία οφείλουν να καταβάλλουν τα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα και οι προϋποθέσεις πιστοληπτικής αξιολόγησης των αποδεκτών ασφαλειών.

1.2 *Βασικά χαρακτηριστικά*

Τα μέτρα στήριξης περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: i) συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου στο κεφάλαιο των πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από την ΤτΕ (εφεξής τα «επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα») μέσω της απόκτησης προνομιούχων μετοχών ανωτάτου ποσού πέντε (5) δισεκατομμυρίων ευρώ, που προβλέπεται ότι θα εκδοθούν μέχρι την 1η Φεβρουαρίου 2009 και θα αναληφθούν από το Ελληνικό Δημόσιο μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2009[3], ii) παροχή εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου μέχρι του ποσού των δεκαπέντε (15) δισεκατομμυρίων ευρώ για δάνεια που θα χορηγηθούν σε επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2009 και θα έχουν διάρκεια από τρεις μήνες έως πέντε έτη, έναντι προμήθειας ή/και επαρκών εξασφαλίσεων[4], και iii) έκδοση, έως την 31η Δεκεμβρίου 2009, τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου μέχρι ποσού οκτώ (8) δισεκατομμυρίων ευρώ και διάρκειας έως τριών ετών, τους οποίους προβλέπεται ότι θα διαθέσει στα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα έναντι προμήθειας και επαρκών εξασφαλίσεων με σκοπό την ενίσχυση της ρευστότητας[5]. Οι ειδικότεροι όροι εφαρμογής των ως άνω μέτρων στήριξης θα ρυθμίζονται κατ' αρχήν με απόφαση του υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών (εφεξής «ΥπΟιΟ») μετά από σχετική εισήγηση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (εφεξής «διοικητής ΤτΕ»).

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 4 του σχεδίου νόμου, με απόφαση του ΥπΟιΟ μετά από εισήγηση του διοικητή ΤτΕ, τα κονδύλια που διατίθενται από το Ελληνικό Δημόσιο για την εφαρμογή των άρθρων 2 και 3 είναι δυνατό να ανακατανέμονται αναλόγως της απορροφητικότητας και των εν γένει αναγκών που προκύπτουν, και σε κάθε περίπτωση εντός του ανωτάτου συνολικού ποσού των

2 Βλ. αιτιολογική σκέψη αριθ. 2 του σχεδίου απόφασης.

3 Βλ. άρθρο 1 του σχεδίου νόμου. Οι εν λόγω μετοχές εκδίδονται με δικαίωμα ψήφου και παρέχουν δικαίωμα σταθερού μερίσματος επί του εισφερομένου κεφαλαίου, επιτρέπουν δε στο Ελληνικό Δημόσιο να ορίζει στην οικεία γενική συνέλευση και το διοικητικό συμβούλιο εκπρόσωπο με δικαίωμα αρνησικυρίας επί κάθε απόφασης σχετικής με την διανομή μερισμάτων και την πολιτική παροχών προς τα διευθυντικά στελέχη, η οποία θεωρείται ότι θέτει σε κίνδυνο τα συμφέροντα των καταθετών ή επηρεάζει ουσιωδώς τη φερεγγυότητα και την εύρυθμη λειτουργία της τράπεζας· τέλος, οι μετοχές αυτές δεν μεταβιβάζονται από το Ελληνικό Δημόσιο σε τρίτα πρόσωπα και δεν είναι δεκτικές εισαγωγής σε οργανωμένη αγορά, ενώ σε περίπτωση εκκαθάρισης το Ελληνικό Δημόσιο ως μέτοχος ικανοποιείται από το προϊόν εκκαθάρισης προνομιακά έναντι όλων των άλλων κοινών μετόχων.

4 Βλ. άρθρο 2 του σχεδίου νόμου. Η συμμετοχή εκπροσώπου του Δημοσίου στο διοικητικό συμβούλιο έχει εν προκειμένω τα ίδια έννομα αποτελέσματα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 1 παράγραφος 3 μέχρι τη λήξη της παρεχόμενης εγγύησης.

5 Βλ. άρθρο 3 του σχεδίου νόμου.

είκοσι τριών (23) δισεκατομμυρίων ευρώ που αντιστοιχούν στις εγγυήσεις και τους τίτλους του Δημοσίου. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 5, τα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να χρησιμοποιούν το προϊόν της ρευστοποίησης των τίτλων που λαμβάνουν κατά το άρθρο 3 για χορήγηση δανείων στεγαστικών και προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις με ανταγωνιστικούς όρους, η δε παρεχόμενη εγγύηση κατά το άρθρο 2 δύναται να αφορά σε χορηγήσεις προς επιχειρήσεις ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της Ελλάδας. Το άρθρο 6 προβλέπει απλοποιημένη διαδικασία εξασφάλισης δανείων ή πιστώσεων προς πιστωτικά ιδρύματα, με σύσταση υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου ή της ΤτΕ ασφάλειας επί απαιτήσεων του δανειοδοτούμενου πιστωτικού ιδρύματος κατά τρίτων. Τέλος, το άρθρο 7 προβλέπει τη σύσταση του Συμβουλίου Εποπτείας ενόψει της παρακολούθησης της εφαρμογής των μέτρων στήριξης[6], καθώς και κυρώσεις.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η κυβέρνηση κατέθεσε το σχέδιο νόμου στη Βουλή των Ελλήνων στις 23 Οκτωβρίου 2008, ενώ στις 6 Νοεμβρίου κατέθεσε σχετική τροπολογία. Στις 18 Νοεμβρίου 2008 το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών υπέβαλε στην ΕΚΤ αίτημα διαβούλευσης με χαρακτήρα επείγοντος, επισημαίνοντας το ενδεχόμενο της ψήφισης του σχεδίου νόμου από τη Βουλή έως την 21η Νοεμβρίου 2008. Το σχέδιο νόμου προβλέπει αναδρομική ισχύ των διατάξεών του από την ημερομηνία κατάθεσής του στη Βουλή. Η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι η νομοθετική διαδικασία βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο και σημειώνει ότι η διαβούλευση θα πρέπει να λαμβάνει χώρα σε στάδιο της νομοθετικής διαδικασίας το οποίο εξασφαλίζει στην ΕΚΤ ικανό χρονικό διάστημα για την εξέταση των σχεδίων νομοθετικών διατάξεων, επιτρέποντας στις οικείες εθνικές αρχές να λάβουν υπόψη τη γνώμη της ΕΚΤ πριν από την έγκριση των εν λόγω διατάξεων. Συνάγεται μάλιστα από το άρθρο 3 παράγραφος 4 της απόφασης 98/415/ΕΚ ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να αναστείλουν τη διαδικασία έγκρισης σχεδίων νομοθετικών διατάξεων όσο εκκρεμεί η έκδοση της γνώμης της ΕΚΤ, καθώς θα πρέπει να δίνεται στην εγκρίνουσα εθνική αρχή η ευκαιρία να συσκέπτεται με τρόπο αποτελεσματικό επί της γνώμης της ΕΚΤ πριν από τη λήψη της απόφασής της επί της ουσίας[7]. Εξάλλου, η ΕΚΤ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή της αιτούσας αρχής στις πρόσφατες γνώμες τις οποίες η ΕΚΤ εξέδωσε κατόπιν αιτήματος άλλων κρατών μελών και στις οποίες η ίδια έχει ήδη σχολιάσει σχέδια νομοθετικών διατάξεων, ορισμένες εκ των οποίων είναι παρόμοιες με εκείνες του σχεδίου νόμου[8]. Η ΕΚΤ σημειώνει ακόμη ότι η εναρμόνιση όσον αφορά

---

6 Το Συμβούλιο Εποπτείας λειτουργεί υπό την προεδρία του ΥπΟιΟ, συμμετέχουν δε σε αυτό ο διοικητή ΤτΕ, ο υφυπουργός Οικονομίας και Οικονομικών που είναι αρμόδιος για το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, καθώς και οι εκπρόσωποι του Δημοσίου στο διοικητικό συμβούλιο των επωφελούμενων πιστωτικών ιδρυμάτων.

7 Βλ. τίτλο IV, τμήμα 1 του Οδηγού διαβούλευσης των εθνικών αρχών με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα όσον αφορά σχέδια νομοθετικών διατάξεων, ο οποίος είναι διαθέσιμος στον δικτυακό τόπο της ΕΚΤ (www.ecb.europa.eu).

8 Βλ. τις ακόλουθες γνώμες της ΕΚΤ: Γνώμη CON/2008/44 της ΕΚΤ της 3ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργού Οικονομικών της Ιρλανδίας σχετικά με σχέδιο νόμου για τη χρηματοπιστωτική στήριξη των πιστωτικών ιδρυμάτων για το έτος 2008· γνώμη CON/2008/46 της ΕΚΤ της 8ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Οικονομικών του Βελγίου σχετικά με προκαταρκτικό σχέδιο νόμου για μέτρα ενίσχυσης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και ιδίως την παροχή κρατικής εγγύησης για τη χορήγηση πιστώσεων στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας· γνώμη CON/2008/48 της ΕΚΤ της 15ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργού Οικονομικών της Ιρλανδίας σχετικά με σχέδιο προγράμματος για τη χρηματοπιστωτική στήριξη των πιστωτικών ιδρυμάτων για το έτος

τη λήξη της διάρκειας παρόμοιων προγραμμάτων στήριξης στα κράτη της ζώνης του ευρώ και στα κράτη μέλη της ΕΕ έχει μείζονα σημασία. Η ΕΚΤ θα πρέπει να συμμετέχει στη σχετική συνεννόηση και το συντονισμό, ενώ θα επικροτούσε την προσθήκη ρητής σχετικής διάταξης στα κείμενα προσεχών νομοθετικών ρυθμίσεων.

2.2 Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε πρόσφατες γνώμες της ΕΚΤ αναφορικά με εθνικά σχέδια νόμων άλλων κρατών μελών, τα οποία αφορούν σε μέτρα επείγοντος χαρακτήρα αναγόμενα στην τρέχουσα χρηματοπιστωτική αναταραχή, είναι σημαντικό οι εθνικές αρχές και οι εταίροι τους στην ΕΕ να συντονίζουν τη δράση τους προς αντιμετώπιση της κατάστασης που επικρατεί σήμερα στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Με δεδομένες τις ομοιότητες που παρουσιάζουν τα αίτια και οι συνέπειες της χρηματοπιστωτικής κρίσης στα διάφορα κράτη μέλη και την ενδεχόμενη αλληλεπίδραση των πολιτικών που προκρίνονται για την αντιμετώπισή τους, η ΕΚΤ σημειώνει ότι επιχειρείται ήδη ο συντονισμός των ενεργειών σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να διαφυλαχθεί η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα και η εμπιστοσύνη σε αυτόν. Πιο

2008· γνώμη CON/2008/50 της ΕΚΤ της 17ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Οικονομικών του Βελγίου σχετικά με σχέδιο βασιλικού διατάγματος το οποίο υιοθετήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 117α του νόμου της 2ας Αυγούστου 2002 για την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα και τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες· γνώμη CON/2008/51 της ΕΚΤ της 17ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του ελληνικού Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών αναφορικά με σχέδιο νόμου που αφορά, μεταξύ άλλων, το Ταμείο Αποζημίωσης Καταθετών και Επενδυτών Πελατών Πιστωτικών Ιδρυμάτων· γνώμη CON/2008/52 της ΕΚΤ της 17ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υφυπουργού Οικονομικών Υποθέσεων της Ισπανίας σχετικά με βασιλικό νομοθετικό διάταγμα για τη δημιουργία Ταμείου για την απόκτηση χρηματοοικονομικών στοιχείων και σχετικά με βασιλικό νομοθετικό διάταγμα το οποίο θεσπίζει επείγοντα χρηματοπιστωτικά και οικονομικά μέτρα σε σχέση με το συντονισμένο ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης των κρατών της ζώνης του ευρώ· γνώμη CON/2008/54 της ΕΚΤ της 17ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων της Δανίας σχετικά με προτεινόμενο νόμο για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα· γνώμη CON/2008/55 της ΕΚΤ της 20ής Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Οικονομικών της Αυστρίας σχετικά με σχέδιο νομοθετικών μέτρων για τη διασφάλιση της σταθερότητας της αυστριακής χρηματοπιστωτικής αγοράς· γνώμη CON/2008/56 της ΕΚΤ της 21ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος της Banque de France σχετικά με σχέδιο διατάξεων που τροποποιούν το νόμο για τη χρηματοδότηση της οικονομίας· γνώμη CON/2008/57 της ΕΚΤ της 21 Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Οικονομικών της Γερμανίας σχετικά με νόμο για την υλοποίηση δέσμης μέτρων για τη σταθεροποίηση της χρηματοπιστωτικής αγοράς και σχετικά με απόφαση για την εφαρμογή του· γνώμη CON/2008/58 της ΕΚΤ της 23ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος της Banca d'Italia εξ ονόματος του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών Υποθέσεων της Ιταλίας σχετικά με δυο νομοθετικά διατάγματα που θεσπίζουν επείγοντα μέτρα για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και τη συνέχιση της παροχής πιστώσεων· γνώμη CON/2008/59 της ΕΚΤ της 24ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Οικονομικών της Σουηδίας σχετικά με σχέδιο πρότασης αναφορικά με μέτρα για τη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Σουηδίας· γνώμη CON/2008/60 της ΕΚΤ της 27ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υφυπουργού Οικονομικών Υποθέσεων της Ισπανίας σχετικά με σχέδιο απόφασης για την εφαρμογή του βασιλικού διατάγματος 6/2008 για τη δημιουργία Ταμείου για την απόκτηση χρηματοοικονομικών στοιχείων και σχετικά με σχέδιο βασικής συμφωνίας της εκτελεστικές επιτροπής του Ταμείου· γνώμη CON/2008/61 της ΕΚΤ της 28ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργού Οικονομικών του Βελγίου σχετικά με σχέδιο βασιλικού διατάγματος για την εφαρμογή του νόμου της 15ης Οκτωβρίου 2008 αναφορικά με μέτρα για την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και ιδίως την παροχή κρατικής εγγύησης για τη χορήγηση πιστώσεων στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, σε σχέση με την προστασία των καταθέσεων και ορισμένων προϊόντων ασφάλειας ζωής και την τροποποίηση του νόμου της 2ας Αυγούστου 2002 σχετικά με την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα και τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες· γνώμη CON/2008/62 της ΕΚΤ της 29ης Οκτωβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Οικονομικών της Σουηδίας σχετικά με σχέδιο διάταξης για την παροχή κρατικών εγγυήσεων σε τράπεζες κ.λπ.· γνώμη CON/2008/65 της ΕΚΤ της 12ης Νοεμβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος της Banca d'Italia εξ ονόματος του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών Υποθέσεων της Ιταλίας σχετικά με σχέδιο υπουργικού διατάγματος αναφορικά με διατάξεις για την εφαρμογή του νομοθετικού διατάγματος αριθμ. 157/2008 σε σχέση με περαιτέρω έκτακτα μέτρα για την εγγύηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος· γνώμη CON/2008/67 της ΕΚΤ της 13ης Νοεμβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών Υποθέσεων της Ισπανίας σχετικά με σχέδιο διατάγματος αναφορικά με την εφαρμογή του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 7/2008 για την έγκριση των κρατικών εγγυήσεων και γνώμη CON/2008/68 της ΕΚΤ της 13ης Νοεμβρίου 2008 κατόπιν αιτήματος του Υπουργείου Οικονομικών της Φιλανδίας σχετικά με σχέδιο πρότασης της κυβέρνησης όσον αφορά νόμους που τροποποιούν το νόμο για το Ταμείο Κρατικών Εγγυήσεων και το νόμο για τα πιστωτικά ιδρύματα. Όλες οι γνώμες της ΕΚΤ είναι διαθέσιμες στο δικτυακό τόπο της ΕΚΤ (www.ecb.europa.eu).

συγκεκριμένα, η ΕΚΤ αναφέρεται στα συμπεράσματα που ενέκρινε το Συμβούλιο Ecofin κατά τη συνεδρίασή του στις 7 Οκτωβρίου 2008, στα οποία επισημάνθηκαν κοινές αρχές που θα πρέπει να κατευθύνουν τη δράση των κρατών μελών, ως εξής: i) οι παρεμβάσεις θα πρέπει να είναι έγκαιρες και η στήριξη κατ' αρχήν προσωρινή, ii) θα πρέπει να προστατεύονται τα συμφέροντα των φορολογουμένων, iii) οι υπάρχοντες μέτοχοι θα πρέπει να υφίστανται τις δέουσες συνέπειες της παρέμβασης, iv) οι κυβερνήσεις θα πρέπει να είναι σε θέση να επιφέρουν αλλαγή στη διοίκηση, v) τα στελέχη της διοίκησης δεν θα πρέπει να αποκομίζουν αδικαιολόγητα οφέλη, vi) οι κυβερνήσεις θα πρέπει να έχουν, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα παρέμβασης σε θέματα αμοιβών, vii) πρέπει να προστατεύονται τα έννομα συμφέροντα των ανταγωνιστών, ιδίως μέσω των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, και viii) θα πρέπει να αποφεύγονται περαιτέρω αρνητικές επιπτώσεις[9]. Ενόψει των παραπάνω η ΕΚΤ επισημαίνει με ικανοποίηση ότι το σχέδιο νόμου και το σχέδιο απόφασης ακολουθούν πιστά αυτά τα συμπεράσματα.

2.3 Στις 12 Οκτωβρίου 2008 οι αρχηγοί κρατών της ζώνης του ευρώ υιοθέτησαν «Διακήρυξη αναφορικά με ένα συντονισμένο σχέδιο ευρωπαϊκής δράσης των κρατών της ζώνης του ευρώ» (εφεξής η «Διακήρυξη»), με την οποία επικύρωσαν τη δέσμευσή τους να δράσουν από κοινού, με αποφασιστικό και άρτιο τρόπο, προκειμένου να αποκαταστήσουν την ορθή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την εμπιστοσύνη προς αυτό, με απώτερο στόχο την αποκατάσταση πρόσφορων και αποδοτικών όρων χρηματοδότησης της οικονομίας. Συμφώνησαν μάλιστα επί κοινών αρχών τις οποίες θα πρέπει να εφαρμόσουν οι κυβερνήσεις της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ, οι κεντρικές τράπεζες και οι εποπτικές αρχές, ούτως ώστε να αποφεύγεται η λήψη εθνικών μέτρων ικανών να πλήξουν τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Η ως άνω συντονισμένη προσέγγιση περιλαμβάνει πρωτοβουλίες με τις οποίες σκοπούνται τα ακόλουθα: i) διασφάλιση της απαραίτητης ρευστότητας, ii) διευκόλυνση της χρηματοδότησης των τραπεζών με τη χρήση σειράς μέσων, iii) χορήγηση επιπλέον κεφαλαίων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και iv) αναδιάρθρωση των κεφαλαίων των τραπεζών που βρίσκονται σε δυσπραγία. Τις ως άνω αρχές ενέκρινε εξ ονόματος όλων των κρατών μελών και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 16 Οκτωβρίου 2008. Εν όψει των ανωτέρω η ΕΚΤ υπογραμμίζει ότι όλες οι πρωτοβουλίες τις οποίες προκρίνουν οι εθνικές κυβερνήσεις με σκοπό την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στις χρηματοπιστωτικές αγορές θα πρέπει να αποβλέπουν στην υλοποίηση των κοινών αυτών αρχών με πνεύμα στενής συνεργασίας με άλλα κράτη μέλη και οργανισμούς της ΕΕ.

3. Ειδικότερα σχόλια

3.1 *Επιλεξιμότητα για πρόσβαση στα μέτρα στήριξης*

Σύμφωνα με το σχέδιο νόμου, τα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα είναι επιλέξιμα όσον αφορά την πρόσβαση στα μέτρα στήριξης. Η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι οι θυγατρικές αλλοδαπών

9 Βλ. το ανακοινωθέν Τύπου της 2894ης συνόδου του Συμβουλίου (13784/08), το οποίο είναι διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο του Συμβουλίου (www.consilium.europa.eu).

πιστωτικών ιδρυμάτων συμπεριλαμβάνονται στα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα, ρύθμιση η οποία ευθυγραμμίζεται με τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής όσον αφορά τη συμφωνία των προγραμμάτων στήριξης του χρηματοπιστωτικού τομέα με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων[10], όπως άλλωστε μνημονεύεται και στο προοίμιο του σχεδίου απόφασης, ιδίως δε με τα κριτήρια επιλεξιμότητας βάσει των οποίων όλα τα ιδρύματα που έχουν συσταθεί και ασκούν σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων τους σε ορισμένο κράτος μέλος, περιλαμβανομένων των θυγατρικών αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων, θα πρέπει να καλύπτονται από το αντίστοιχο πρόγραμμα στήριξης. Σε σχέση με τα παραπάνω η ΕΚΤ σημειώνει ότι για λόγους ασφάλειας δικαίου και σαφήνειας ενδείκνυται η ομοιόμορφη χρήση ορολογίας στα κείμενα του σχεδίου νόμου και του σχεδίου απόφασης προκειμένου για τις αναφορές στα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα.

3.2 *Όροι στήριξης και σχέση τους με την ενιαία νομισματική πολιτική και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα*

Η ΕΚΤ σημειώνει ότι τα κράτη μέλη πρέπει, σύμφωνα και με τη Διακήρυξη, να δρουν συντονισμένα προκειμένου να αποσοβούνται τυχόν αντιπαραγωγικές συνέπειες και στρεβλώσεις στις παγκόσμιες τραπεζικές αγορές, τις οποίες θα μπορούσε να προκαλέσει η ύπαρξη σημαντικών διαφορών κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων στήριξης σε εθνικό επίπεδο. Η Διακήρυξη αναγνωρίζει την ανάγκη συνεργασίας με την ΕΚΤ προκειμένου να διασφαλίζεται η ευθυγράμμιση με τη διαχείριση της ρευστότητας από το Ευρωσύστημα και συμβατότητα με το επιχειρησιακό του πλαίσιο. Παρομοίως, καθίσταται αναγκαία και η εναρμόνιση όσον αφορά τη διάρκεια ισχύος των εν λόγω προγραμμάτων στήριξης του χρηματοπιστωτικού τομέα στη ζώνη του ευρώ. Ενόψει των παραπάνω η ΕΚΤ υπενθυμίζει ότι η μη συντονισμένη λήψη αποφάσεων στα κράτη μέλη θα πρέπει να αποφεύγεται, καθώς μπορεί να προκαλέσει κατάτμηση της αγοράς χρήματος της ζώνης του ευρώ. Εν προκειμένω η ΕΚΤ διατυπώνει τις ακόλουθες παρατηρήσεις όσον αφορά τα μέτρα στήριξης, οι οποίες είναι σημαντικές από την οπτική της νομισματικής πολιτικής.

Πρώτον, η ΕΚΤ σημειώνει ότι το άρθρο 1 του σχεδίου νόμου προβλέπει τη συμμετοχή του Δημοσίου στο κεφάλαιο των επωφελούμενων πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω της απόκτησης προνομιούχων μετοχών. Εν προκειμένω η ΕΚΤ, ευθυγραμμιζόμενη με το περιεχόμενο πρόσφατων γνωμών της, υπενθυμίζει ότι η εναρμόνιση και ο συντονισμός των κυβερνητικών μέτρων με τα οποία σκοπείται η ελάφρυνση των εντάσεων στις χρηματοπιστωτικές αγορές είναι μείζονος σημασίας. Τα μέτρα αναδιάρθρωσης κεφαλαίων που εξετάζονται στα κράτη μέλη αποβλέπουν στην ενίσχυση της κεφαλαιακής θέσης κατά βάση εύρωστων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, με

10 Βλ. σχετική ανακοίνωση της Επιτροπής της 13ης Οκτωβρίου 2008 με τίτλο «Ανακοίνωση της Επιτροπής – Εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα που λήφθηκαν για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στο πλαίσιο της τρέχουσας παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης», η οποία είναι διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο της Επιτροπής (www.ec.europa.eu). Η παράγραφος 18 ορίζει ότι «Τα κριτήρια επιλεξιμότητας για την κάλυψη χρηματοπιστωτικών οργανισμών… πρέπει να είναι αντικειμενικά, να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τη σημασία του ρόλου τους για το οικείο τραπεζικό σύστημα και για το σύνολο της οικονομίας και να μην εισάγουν διακρίσεις, ούτως ώστε να αποφεύγονται αδικαιολόγητες στρεβλώσεις σε όμορες αγορές και στο σύνολο της εσωτερικής αγοράς. Κατ' εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης λόγω εθνικότητας, το καθεστώς θα πρέπει να καλύπτει όλους τους οργανισμούς που έχουν την καταστατική τους έδρα στο ίδιο κράτος μέλος, περιλαμβανομένων των θυγατρικών τους, και ασκούν σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων τους σε αυτό το κράτος μέλος».

σκοπό τη βελτίωση της λειτουργίας και την εμπέδωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και τη διασφάλιση της προσήκουσας λειτουργίας της οικονομίας. Ειδικότερα θα πρέπει να προκριθεί μια ομοιόμορφη προσέγγιση κατά τον καθορισμό των όρων διενέργειας των αναδιαρθρώσεων κεφαλαίων, περιλαμβανομένης της τιμής των μέσων για τη χορήγηση κεφαλαίου της πρώτης βαθμίδας στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να στηριχθεί η υλοποίηση της Διακήρυξης της 12ης Οκτωβρίου 2008. Ενόψει των παραπάνω η ΕΚΤ σημειώνει ότι γενικά οι όροι της κεφαλαιακής ενίσχυσης θα πρέπει να αποβλέπουν στην προστασία των συμφερόντων των φορολογουμένων και στην τήρηση των ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ ιδρυμάτων. Εξάλλου, η ΕΚΤ υπογραμμίζει ότι οι όροι καθορισμού των τιμών όσον αφορά την κεφαλαιακή ενίσχυση θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους κινδύνους και τις συνθήκες της αγοράς, οι δε τιμές να καθορίζονται με συνυπολογισμό του συγκεκριμένου κινδύνου τόσο όσον αφορά το εκάστοτε επιλεγόμενο μέσο κεφαλαιακής ενίσχυσης όσο και το συγκεκριμένο ίδρυμα. Θα πρέπει να επιλέγονται με κατάλληλο τρόπο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των μέσων κεφαλαιακής ενίσχυσης (όπως προνομιούχες μετοχές και άλλα υβριδικά μέσα), ούτως ώστε να προάγεται η σύντομη λήξη της κρατικής κεφαλαιακής στήριξης των τραπεζών χωρίς να προκαλείται υπερβολική αύξηση του κόστους του κεφαλαίου. Τέλος, η προσωρινή φύση της κρατικής παρέμβασης θα πρέπει να διασφαλίζεται μέσω της παροχής κινήτρων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για εξόφληση των εν λόγω μέσων το ταχύτερο δυνατό.

Δεύτερον, η ΕΚΤ σημειώνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 του σχεδίου νόμου, μπορεί με απόφαση του ΥπΟιΟ να παρέχεται εγγύηση του Δημοσίου για δάνεια διάρκειας έως τριών ετών που θα συνάψουν τα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα έως την 31η Δεκεμβρίου 2009. Η ΕΚΤ παρατηρεί επίσης ότι με βάση το άρθρο 2 παράγραφος 1 του σχεδίου νόμου, όπως αυτό εφαρμόζεται με την παράγραφο 2Α του σχεδίου απόφασης, η καταληκτική ημερομηνία των εν λόγω εγγυήσεων δεν εκτείνεται πέραν της 31ης Δεκεμβρίου 2012. Η ΕΚΤ υπενθυμίζει ότι στην πρακτική τους εφαρμογή οι εν λόγω ρυθμίσεις περί παροχής κρατικών εγγυήσεων τραπεζικού χρέους σκοπεύουν: i) στην αντιμετώπιση των προβλημάτων χρηματοδότησης φερέγγυων τραπεζών με περιορισμένη ρευστότητα, βελτιώνοντας τη λειτουργία της αγοράς για το πιο μακροπρόθεσμο τραπεζικό χρέος, ii) στη διαφύλαξη των ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και στην αποσόβηση στρεβλώσεων της αγοράς και iii) στη διασφάλιση ευθυγράμμισης με τη διαχείριση της ρευστότητας από την ΤτΕ. Στο πλαίσιο αυτό η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι η ως άνω διάταξη επιδιώκει να υλοποιήσει τη ρύθμιση του άρθρου 8 της Διακήρυξης το οποίο, μεταξύ άλλων, ορίζει ότι οι κυβερνήσεις της ζώνης του ευρώ πρόκειται να παράσχουν κρατική εγγύηση της έκδοσης νέου μεσοπρόθεσμου (έως πέντε έτη) τραπεζικού χρέους υποκείμενου σε προνομιακή ικανοποίηση (senior debt) και ανταποκρίνεται στις αρχές της Διακήρυξης περί αποσαφήνισης του προσωρινού χαρακτήρα των εν λόγω προγραμμάτων στήριξης.

Τρίτον, η ΕΚΤ σημειώνει ότι το σχέδιο απόφασης, ευθυγραμμιζόμενο με την παράγραφο 3.4 της γνώμης CON/2008/52, αναγνωρίζει τη συμβολή της ΕΚΤ[11] στην εναρμόνιση και τον συντονισμό της πρακτικής καθορισμού των τιμών των κρατικών εγγυήσεων στην ΕΕ. Ειδικότερα, η ΕΚΤ υπενθυμίζει ότι είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι κατά τον καθορισμό της τιμής της κρατικής εγγύησης λαμβάνονται υπόψη οι κίνδυνοι και οι συνθήκες της αγοράς και ότι ο καθορισμός αυτός βασίζεται στο κόστος αντίστοιχης εγγύησης στην αγορά. Ωστόσο, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η ως άνω συμβολή της ΕΚΤ δεν αποτυπώνεται τυπικά σε καμία νομική πράξη της ΕΚΤ.

Τέταρτον, η ΕΚΤ επικροτεί τη διάταξη της παραγράφου 9 του σχεδίου απόφασης, σκοπός της οποίας είναι να διασφαλίσει ότι τα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα δεν προσπορίζονται οφέλη καταχρώμενα το εγγυημένο καθεστώς τους[12] προκειμένου να προβούν σε διόγκωση του επιπέδου των δραστηριοτήτων τους που θα ήταν ικανή να στρεβλώσει την αγορά και να διευκολύνει μια ανώμαλη μεγέθυνση της λογιστικής κατάστασης[13]. Εν προκειμένω η ΕΚΤ επαναλαμβάνει τη σημασία της θέσπισης κατάλληλων εχεγγύων, όπως όρια στη διάθεση χρηματοπιστωτικών προϊόντων στην αγορά ή στην επέκταση δραστηριοτήτων βάσει των κρατικών εγγυήσεων.

Πέμπτον, όπως έχει επισημανθεί σε προηγούμενες γνώμες της, η ΕΚΤ κρίνει ότι θα πρέπει να αποφεύγεται η επέκταση των κρατικών εγγυήσεων στις διατραπεζικές καταθέσεις, καθώς θα μπορούσε να οδηγήσει σε μείζονα στρέβλωση στα διάφορα εθνικά τμήματα της αγοράς χρήματος της ζώνης του ευρώ, αυξάνοντας ενδεχομένως τη δραστηριότητα έκδοσης βραχυπρόθεσμου χρέους στα κράτη μέλη και, συνεπώς, πλήττοντας την εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Ως εκ τούτου, η ΕΚΤ επικροτεί την παράγραφο 2Α στοιχείο α) του σχεδίου απόφασης, κατά την οποία οι διατραπεζικές καταθέσεις δεν επιτρέπεται να καλύπτονται από τις κρατικές εγγυήσεις.

3.3 *Ρόλος της κεντρικής τράπεζας*

Η ΕΚΤ επισημαίνει τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στα μέτρα στήριξης, όπως προβλέπεται στο σχέδιο νόμου και όπως ειδικότερα ορίζεται και συμπληρώνεται στο σχέδιο απόφασης. Ειδικότερα, τα άρθρα 1 έως 4 του σχεδίου νόμου προβλέπουν την έκδοση υπουργικών αποφάσεων για τον καθορισμό των όρων εφαρμογής του σχεδίου νόμου μετά από εισήγηση του διοικητή ΤτΕ. Επιπλέον, το άρθρο 7 παράγραφος 1 προβλέπει τη συμμετοχή του διοικητή ΤτΕ στο νεοσύστατο Συμβούλιο Εποπτείας, καθήκον του οποίου θα είναι να συντονίζει την ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή του σχεδίου νόμου και να εξασφαλίζει ότι η παρεχόμενη ρευστότητα

11 Σύμφωνα με την παράγραφο 2Α στοιχείο γ) του σχεδίου απόφασης, η τιμή των εγγυήσεων του Δημοσίου καθορίζεται με βάση τη διαδικασία που αποφάσισε η ΕΚΤ. Παρόμοιος τρόπος καθορισμού της τιμής των τίτλων του Δημοσίου προβλέπεται στην παράγραφο 3 στοιχείο δ) του σχεδίου απόφασης.

12 Βλ. π.χ. παράγραφο 3.4 της γνώμης CON/2008/48, παράγραφο 3.1 της γνώμης CON/2008/50 και παράγραφο 3.4 της γνώμης CON/2008/57 της ΕΚΤ.

13 Η παράγραφος 9 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι στο πλαίσιο εφαρμογής των ρυθμίσεων του σχεδίου νόμου, τα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να μην ασκούν επιθετικές εμπορικές στρατηγικές, περιλαμβανομένης της διαφήμισης των ενισχύσεων που λαμβάνουν σε βάρος των ανταγωνιστών τους που δεν τυγχάνουν παρόμοιας προστασίας. Υποχρεούνται επίσης, να αποφεύγουν την επέκταση των δραστηριοτήτων τους ή την επιδίωξη άλλων σκοπών με τρόπους που θα επέφεραν αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Για το σκοπό αυτόν τα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να διασφαλίζουν ότι κατά τη διάρκεια εφαρμογής των μέτρων ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης του ενεργητικού τους δεν θα υπερβαίνει ορισμένο όριο. Το Συμβούλιο Εποπτείας θα παρακολουθεί τη συμμόρφωση με αυτές τις υποχρεώσεις βάσει των εκθέσεων που προβλέπονται στην παράγραφο 8.

ωφελεί τους καταθέτες, τους δανειολήπτες και, γενικότερα, την ελληνική οικονομία. Εν προκειμένω η ΕΚΤ παρατηρεί ότι το σχέδιο νόμου διασαφηνίζει ρητά ότι η ίδρυση και η λειτουργία του Συμβουλίου Εποπτείας δεν θα θίγουν τις εποπτικές αρμοδιότητες της ΤτΕ. Επιπλέον, το άρθρο 7 παράγραφος 2 προβλέπει την επιβολή κυρώσεων δυνάμει του άρθρου 55Α του καταστατικού της ΤτΕ σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των επωφελούμενων πιστωτικών ιδρυμάτων με τους όρους χρήσης του προγράμματος στήριξης, περιλαμβανομένης της ανάκλησης των μέτρων με απόφαση του ΥπΟιΟ μετά από εισήγηση του διοικητή ΤτΕ[14]. Η ΕΚΤ εκτιμά το γεγονός ότι το σχέδιο νόμου αναγνωρίζει την εκτενή πείρα της ΤτΕ, η οποία θα συνδράμει την ΤτΕ στην αποτελεσματική άσκηση του ρόλου της όσον αφορά τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι η εν λόγω συμβουλευτική λειτουργία θα επιτελείται χωρίς να θίγεται η ανεξαρτησία της ΤτΕ και σε πλήρη συμφωνία με τις διατάξεις της συνθήκης περί απαγόρευσης της νομισματικής χρηματοδότησης.

Η παρούσα γνώμη θα δημοσιευθεί στο δικτυακό τόπο της ΕΚΤ.

Φρανκφούρτη, 27 Νοεμβρίου 2008.

[υπογραφή]

Ο πρόεδρος της ΕΚΤ

Jean-Claude TRICHET

14 Στο πλαίσιο αυτό η παράγραφος 8 του σχεδίου απόφασης ορίζει μεταξύ άλλων ότι τα επωφελούμενα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να ενημερώνουν τακτικά την ΤτΕ για τον ακριβή τρόπο χρήσης των κεφαλαίων που λαμβάνουν. Στη συνέχεια ο διοικητής ΤτΕ ενημερώνει σχετικά το Συμβούλιο Εποπτείας. Με βάση τις τριμηνιαίες εκθέσεις των επωφελούμενων πιστωτικών ιδρυμάτων η ΤτΕ συντάσσει εξαμηνιαία έκθεση σχετικά με τη χρήση των κεφαλαίων, στην οποία περιγράφεται η πρόοδος εφαρμογής των επιχειρησιακών σχεδίων κάθε επωφελούμενου πιστωτικού ιδρύματος, καθώς και τυχόν σχεδίων αναδιάρθρωσης. Η εν λόγω έκθεση θα υποβάλλεται στο Συμβούλιο Εποπτείας και στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.